

SPIS TREŚCI

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW II

Rozdział I. PODSTAWOWE ZAGADNIENIA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO . 13

§ 1. Społeczność międzynarodowa a prawo międzynarodowe 13

1. Pojęcie i skład społeczności międzynarodowej (13). 2. Cechy charakterystyczne społeczności międzynarodowej (15). 3. Społeczność międzynarodowa a wspólnota. Uniwersalizm a regionalizm (17).

§ 2. Pojęcie i istota prawa międzynarodowego 17

1. Definicja (17). 2. Nazwa (19). 3. Systematyka (20). 4. Podstawa obowiązywania prawa międzynarodowego (21). 5. Sankcje (23).

§ 3. Prawo międzynarodowe a prawo wewnętrzne 26

1. Jedność czy odrębność. Monizm a dualizm (26). 2. Stosunek prawa międzynarodowego do prawa wewnętrznego w praktyce międzynarodowej (27). 3. Stosowanie umów międzynarodowych w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej (28).

Rozdział II. ZARYS HISTORII PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO 31

§ 1. Starożytność 31

1. Typy historyczne prawa międzynarodowego (31). 2. Bliski Wschód (33). 3. Grecja (33). 4. Chiny (35). 5. Rzym (35).

§ 2. Średniowiecze 38

1. „Rodzina narodów chrześcijańskich” (38). 2. Stosunki z państwami muzułmańskimi (39). 3. Rozwój kontaktów międzynarodowych (40). 4. Nauka prawa międzynarodowego (41). 5. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (42).

§ 3. Od średniowiecza do XVIII wieku “W

1. Formowanie się nowego układu politycznego i „klasycznego” prawa międzynarodowego (44). 2. Nauka prawa międzynarodowego (47). 3. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (50).

§ 4. Wiek XIX i początek XX wieku 51

1. Oddziaływanie rewolucji francuskiej (51). 2. Kongres wiedeński (52). 3. Doktryna Monroego (54). 4. Ekspansja społeczności międzynarodowej (54). 5. Ekspansja kolonialna (54). 6. Traktat paryski (55). 7. Rozwój współpracy międzynarodowej i prawa międzynarodowego (57). 8. Konferencje haskie (57). 9. Nauka prawa międzynarodowego (58). 10. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (59).

§ 5. Okres współczesny 60

1. Pierwsza wojna światowa (60). 2. Okres międzywojenny (61). 3. Druga wojna światowa (64). 4. Rozpad imperiów kolonialnych (66). 5. Okres powojenny (67). 6. Nauka prawa międzynarodowego (70). 7. Nauka prawa międzynarodowego w Polsce (72).

Rozdział III. ŹRÓDŁA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO 75

§ 1. Pojęcie źródeł prawa międzynarodowego 75

§ 2. Umowa międzynarodowa 77

1. Pojęcie i rodzaje umów międzynarodowych (77). 2. Forma umów międzynarodowych (79).

§ 3. Procedura zawierania umów międzynarodowych 81

1. Ustalenie tekstu i podpisanie umowy (81). 2. Ratyfikacja i wejście w życie (83).

3. Przystąpienie do umowy (88). 4. Rejestracja i publikacja umów (89). 5. Typowe klauzule występujące w umowach międzynarodowych (90).

§ 4. Zakres mocy obowiązującej umów międzynarodowych 91

1. Obowiązywanie umów w czasie i przestrzeni (91). 2. Zastrzeżenia (92). 3. Zakres mocy obowiązującej umów wobec państw trzecich (94).

§ 5. Nieważność, wygaśnięcie i zawieszenie stosowania umów 95

1. Nieważność umów (95). 2. *ius cogens* (97). 3. Wygaśnięcie umowy (98).

4. Wypowiedzenie umowy (100). 5. Zawieszenie stosowania umowy (101). 6. Wpływ wybuchu wojny na umowy międzynarodowe (101).

§ 6. Obowiązek przestrzegania i zasady interpretacji umów międzynarodowych 103

1. *Pacta sunt servanda* (103). 2. Środki zabezpieczające wykonanie umów (104).

3. Interpretacja umów międzynarodowych (104).

§ 7. Zwyczaj międzynarodowy 106

§ 8. Ogólne zasady prawa 109

§ 9. Inne źródła prawa międzynarodowego 110

I. Orzecznictwo sądów międzynarodowych (110). 2. Doktryna (110). 3. Ustawodawstwo państw (111). 4. Akty jednostronne (112). 5. Uchwały organizacji międzynarodowych (113).

§ 10. Kodyfikacja prawa międzynarodowego 115

1. Rozwój historyczny (115). 2. Kodyfikacja prawa międzynarodowego po drugiej wojnie światowej (115). 3. Następstwa kodyfikacji (116).

Rozdział IV. PODMIOTY PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO 117

1. Pojęcie podmiotowości w prawie międzynarodowym 117

2. Państwo jako podmiot prawa międzynarodowego 120

1. Elementy składowe i istota państwa (120)

2. Powstawanie i upadek państw. Zagadnienie sukcesji (123)

3. Rodzaje państw z uwagi na ich strukturę.

1. Państwa jednolite (127) 2. Państwa złożone (128)

3. Związek Radziecki (129). 4. Wspólnota niepodległych państw (129) 5. Wspólnota narodów (brytyjska) (130)

* 4. Rodzaje państw ze względu na ograniczenie zdolności do czynności prawnych w stosunkach międzynarodowych.

1. Państwa zależne (132). 2. Minipaństwa (133). 3.

Państwa trwale neutralne (133).

* 5. Inne podmioty prawa międzynarodowego 134

1. Podmiotowość narodu (134). 2. Podmiotowość organizacji międzynarodowych (136).

3. Podmiotowość Stolicy Apostolskiej (137). 4. Podmiotowość osób fizycznych i prawnych (138).

§ 6. Uznanie międzynarodowe 140

1. Pojęcie i formy uznania (140). 2. Uznanie państwa (141). 3. Uznanie rządu (144).

4. Uznanie za stronę wojującą i za powstańców (146). 5. Uznanie za naród (148).

§ 7. Odpowiedzialność międzynarodowa państwa 148

1. Źródła odpowiedzialności (150). 2. Odpowiedzialność bezpośrednia i pośrednia (152).

3. Formy odpowiedzialności (154).

Rozdział V. ORGANY PAŃSTWA W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH . 157

§ 1. Organy wewnętrzne 158

1. Głowa państwa (158). 2. Parlament (160). 3. Rząd i szef rządu (premier) (161).

4. Minister i ministerstwo spraw zagranicznych (163). 5. Minister właściwy do spraw gospodarki (165).

§ 2. Organy zewnętrzne 166

1. Stałe przedstawicielstwa dyplomatyczne (166). 2. Misje specjalne (167). 3. Przedstawicielstwa handlowe (168). 4. Przedstawicielstwa przy organizacjach międzynarodowych (168). 5. Urzędy konsularne (170). 6. Misje wojskowe (171).

§ 3. Stosunki dyplomatyczne 172

1. Normy regulujące stosunki dyplomatyczne (172). 2. Ustanowienie stosunków dyplomatycznych (173). 3. Funkcje misji dyplomatycznej (174). 4. Klasy szefów misji i zagadnienie precedencji (175). 5. Personel misji dyplomatycznej (176).

§ 4. Przywileje i immunitety dyplomatyczne 177

1. Pojęcie przywilejów i immunitetów (177). 2. Podstawa przywilejów i immunitetów dyplomatycznych (177). 3. Przywileje i immunitety misji (179). 4. Przywileje i immunitety osobowe (180).

§ 5. Obowiązki przedstawicieli dyplomatycznych wobec państwa przyjmującego.. 182

§ 6. Korpus dyplomatyczny 1³

§ 7. Koniec misji dyplomatycznej 183

§ 8. Stosunki konsularne *85

1. Normy regulujące stosunki konsularne (185). 2. Ustanowienie stosunków konsularnych. Początek i koniec funkcji konsularnych (186). 3. Funkcje konsularne (188). 4. Immunitety i przywileje konsularne (189). 5. Immunitety i przywileje placówki (189). 6. Immunitety i przywileje osobowe (189). 7. Klasy szefów placówek konsularnych. Korpus konsularny (190). 8. Konsulowie zawodowi i honorowi (191).

Rozdział VI. TKRYTORIUM W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM 193

§ 1. Terytorium państwowe

1. Znaczenie terytorium państwowego (194). 2. Istota prawna terytorium państwowego (195). 3. Skład terytorium państwowego (196). 4. Ochrona integralności terytorialnej państwa w prawie międzynarodowym (197).

§ 2. Zwierzchnictwo terytorialne 198

1. Pojęcie i istota zwierzchnictwa terytorialnego (198). 2. Obowiązki wynikające ze zwierzchnictwa terytorialnego (200).

§ 3. Szczególne ograniczenia wykonywania zwierzchnictwa terytorialnego. 201

1. Demilitaryzacja i neutralizacja terytorium (201). 2. Bazy wojskowe (202). 3. Dzierżawa (203).

§ 4. Nabycie i utrata terytorium państwowego ²⁰³

1. Cesja (204). 2. Efektywna okupacja (zawłaszczenie) (205).

3. Zasiedzenie (206).

4. Przyrost (207). 5. Zawojowanie (podbój) (207). 6. Utrata terytorium (208).

§ 5. Granice 209

1. Pojęcie i rodzaje granic (209). 2. Delimitacja granicy państwowej (210). 3. Demarkacja granicy państwowej (210). 4. Administracja granicy państwowej (211). 5. Nienaruszalność granic (212).

§ 6. Kształtowanie się granic Polski po drugiej wojnie światowej..... 212

1. Granica wschodnia (212). 2. Granica polsko-niemiecka (213).

3. Granica polsko-czeska i polsko-słowacka (215).

§ 7. Rzeki międzynarodowe ²¹⁶

1. Pojęcie rzeki między narodowej (216).

§ 8. Obszary morskie 219

1. Obszary morskie wchodzące w skład terytorium państwowego (220). 2. Obszary morskie podlegające ograniczonej jurysdykcji lub suwerenności państwa nadbrzeżnego (225). 3. Obszary morskie poza granicami jurysdykcji państwowej (229). 4. Międzynarodowe cieśniny i kanały morskie (236).

§ 9. Obszary podbiegunowe ²⁴³

1. Arktyka (243). 2. Antarktyka (243).

§ 10. Przestrzeń powietrzna i kosmiczna ²⁴⁴

1. Przestrzeń powietrzna (244). 2. Przestrzeń kosmiczna (248).

Rozdział VII. LUDNOŚĆ W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM ²⁵⁵

§ 1. Obywatelstwo ²⁵⁶

1. Pojęcie i znaczenie obywatelstwa (256). 2. Nabycie i utrata obywatelstwa (257).

3. Podwójne lub wielorakie obywatelstwo (259). 4.

Bezpaństwowość i uchodźstwo (260).

«2. Cudzoziemcy.. ²⁶¹

1. Dopuszczenie i pobyt cudzoziemców na terytorium innego państwa (261). 2. Prawa i obowiązki cudzoziemców (262).

§ 3. Azyl terytorialny ^{2^}

§ 4. Ekstradycja przestępców ^{2(*5}

§ 5. Międzynarodowa ochrona praw człowieka ^{2&7}

1. Zasada poszanowania praw człowieka w Karcie Narodów Zjednoczonych (268).

2. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (269). 3.

Międzynarodowe Pakty Praw Człowieka (271). 4. Zakaz

dyskryminacji (273). 5. Zapobieganie i karanie zbrodni

ludobójstwa (275). 6. Ochrona poszczególnych grup (277). 7.

Międzynarodowa kontrola przestrzegania praw człowieka (280).

Rozdział VIII. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE ^{2«5}

5 1. Pojęcie i rodzaje organizacji międzynarodowych ²⁸⁵

1- Podział organizacji na rządowe i pozarządowe (285). 2.

Struktura międzynarodowych organizacji rządowych (287). 3.

Organizacje wyspecjalizowane ONZ (288).

5 2. Międzynarodowe organizacje rządowe 289

1. Rozwój historyczny (289). 2. Podmiotowość prawnomiędzynarodowa (290). 3. Istota prawnopolityczna organizacji rządowych (291). 4. Funkcje organizacji rządowych (292).

§ 3. Uchwały podejmowane przez organy międzynarodowych organizacji rządowych 294

1. Charakter prawny uchwał (294). 2. Rodzaje uchwał (295)

*4 Międzynarodowe organizacje pozarządowe 298

1. Rozwój historyczny (298) 2. Funkcje organizacji pozarządowych (299).

*5 Organizacja Narodów Zjednoczonych 301

1. Karta Narodów Zjednoczonych (301). 2. Cele i zasady Narodów Zjednoczonych (302).

3. Członkostwo ONZ (305). 4. Organy ONZ (307). 5. Podział kompetencji między Zgromadzenie Ogólne i Radę Bezpieczeństwa (311). 6. Sankcje (312). 7. Pokojowe operacje ONZ (314). 8. Układy i organizacje regionalne (315). 9. Funkcje Rady Gospodarczo-Społecznej (316). 10. Status konsultacyjny organizacji pozarządowych (317). 11. Terytoria powiernicze i obszary niesamodzielne (318). 12. Funkcje Sekretarza Generalnego ONZ (320). 13. Funkcjonariusze ONZ (321). 14. Siedziba i finanse ONZ (322).

1. Organizacje współpracy politycznej i wojskowej (322). 2. Europejskie organizacje regionalne (325). 3. Pozaeuropejskie organizacje regionalne (333).

Rozdział IX. POKOJOWE ZAŁATWIANIE SPORÓW MIĘDZYNARODOWYCH

337

§ 1. Pojęcie i podział sporów międzynarodowych 337

1. Definicja sporu i konfliktu międzynarodowego (337). 2. Rodzaje sporów międzynarodowych (339).

§ 2. Środki pokojowego załatwiania sporów 341

1. Podział środków załatwiania sporów (341). 2. Rokowania bezpośrednie (negocjacje) (342). 3. Dobre usługi i mediacja (346). 4. Komisje badań (347). 5. Koncyliacja (347).

§ 3. Sądy międzynarodowe 350

1. Rozwój historyczny (350). 2. Arbitraż międzynarodowy (352). 3. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (355). 4. Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza (360).

§ 4. Stałe sądy regionalne 360

§ 5. Załatwianie sporów w świetle statutów i praktyki organizacji międzynarodowych ... 363 I. Załatwianie sporów w systemie Ligi Narodów (363). 2. Załatwianie sporów w świetle Karty Narodów Zjednoczonych (363). 3. Załatwianie sporów w świetle praktyki ONZ (367). 4. Załatwianie sporów w innych organizacjach międzynarodowych (369).

5. Międzynarodowy Ośrodek Regulowania Sporów Inwestycyjnych (370).

§ 6. Tendencje rozwojowe w zakresie załatwiania sporów międzynarodowych 371

§ 7. Środki przymusu niebędące wojną -*76

Rozdział X. PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

§ 1. Wojna, konflikt zbrojny, użycie siły ^79

§ 2. Zakaz użycia siły zbrojnej w rozwoju historycznym 380

I. Doktryna wojny sprawiedliwej (380). 2. Pakt Ligi Narodów (381). 3. Pakt Paryski z roku 1928 (382).

§ 3. Zakaz użycia siły zbrojnej w świetle obecnie obowiązującego prawa międzynarodowego 383 I. Karta Narodów Zjednoczonych (383). 2. Zasada nieinterwencji (385). 3. Samoobrona indywidualna i zbiorowa (387). 4. Określenie napaści (agresji) (389).

§4. Rozbrojenie.... ³⁹⁰

I Rozwój historyczny (390). 2. Rozbrojenie w świetle Karty Narodów Zjednoczonych (391). 3. Rokowania rozbrojeniowe (392).

§ 5. Ogólne zagadnienia prawa wojennego (ius in bello) 394

1. Cechy szczególne prawa wojennego (394). 2. Rozwój historyczny prawa wojennego (397). 3. Zakres mocy obowiązującej prawa wojennego (400). 4. Rozpoczęcie wojny (402). 5. Porozumienie między państwami wojującymi (403). 6. Mocarstwa opiekuńcze (404). 7. Organizacje Czerwonego Krzyża (405). 8. Jeńcy (406). 9. Ranni i chorzy (407). 10. Ochrona ludności cywilnej (408). II. Zakończenie wojny i likwidacja skutków wojny (410). 12. Odpowiedzialność za przestępstwa wojenne (411).

§ 6. Wojna lądowa 418

1. Siły zbrojne uczestniczące w wojnie lądowej (418). 2.

Metody i Środki walki (420).

3. Okupacja wojenna (422).

§ 7. Wojna morska 425

I Odrębności wojny morskiej (425). 2. Metody i środki wojny (426). 3. Prawo łupu (428).

4. Kontrabanda wojenna (429).

§ 8. Wojna powietrzna 429

§ 9. Konflikty zbrojne niemające charakteru międzynarodowego 431

I. Rozwój historyczny (431). 2. Konwencje genewskie z roku 1949 (432). 3. Protokół dodatkowy z roku 1977 (433). 4.

Umiedzynarodowane konflikty wewnętrzne (434).

§ 10. Neutralność wojenna 436

I. Pojęcie neutralności wojennej (436). 2. Prawa i obowiązki państw neutralnych (436).

3. Neutralność wojenna w świetle Karty Narodów Zjednoczonych (439).

BIBLIOGRAFIA (wybór) 441

SKOROWIDZ PRZEDMIOTOWY 447